

INDICATOR: *EMISSIES VAN TROPOSFERISCHE OZONPRECURSOREN (NO_x, COV, CO EN CH₄)*

THEMA: *LUCHT*

1 BELANG VAN DE INDICATOR EN ELEMENTEN VOOR INTERPRETATIE

Vraag achter de indicator:

Hoe evolueert de uitstoot van de troposferische ozonprecursoren (NO_x, VOS, CO en CH₄) binnen het Brussels Gewest ten opzichte van de opgelegde plafonds?

Context van de indicator:

Ozon is een secundaire pollutant; dat betekent dat ozon niet rechtstreeks in de omgevingslucht wordt uitgestoten. Ozon is het gevolg van een fotochemische reactie die hoofdzakelijk optreedt tussen midden juni en midden augustus als gevolg van de irradiatie van primaire pollutanten (waaronder stikstofdioxide NO₂) door ultraviolette straling (UV) in aanwezigheid van zuurstof:

Tussen de vorming van ozon (een proces van meerdere uren) en de afbraak ervan (hooguit enkele minuten) ontstaat een dynamisch evenwicht.

Dat evenwicht wordt echter verstoord doordat de NO grotendeels tot NO₂ wordt geoxideerd wanneer reactieproducten van vluchtige organische stoffen (VOS) aanwezig zijn. Hierdoor is er geen NO beschikbaar voor de afbraak van ozon en kan de NO₂ zich onder invloed van de UV-straling opnieuw gaan opsplitsen en ozon vormen.

Ook wanneer de precursoren slechts in lage concentraties aanwezig zijn, kan deze kettingreactie al een ozonsurplus veroorzaken.

Bij voldoende zonneshijn geldt ook methaan (CH₄) in de troposfeer als een precursor van ozon: het radicaal dat ontstaat bij oxidatie van methaan bindt zich immers met stikstofmonoxide (NO) en vormt uiteindelijk NO₂.

Wat het koolstofmonoxide (CO) betreft, dit reageert met hydroxyl (OH). Dit laatste wordt gevormd door de reactie in de atmosfeer tussen geëxciteerde zuurstofatomen (O₂) en water (H₂O). Daaruit ontstaat CO₂ en waterstof (H) dat snel gaat reageren met het aanwezige zuurstof waardoor een "peroxy" HO₂ radicaal ontstaat. Dit laatste reageert met NO en gaat NO₂ vormen.

Hoewel ozon niet meteen een typisch stedelijke pollutant is, staat het omwille van zijn impact op de gezondheid en het milieu bovenaan de lijst van de luchtkwaliteitsindicatoren. De toxiciteit van ozon verschilt naargelang van de concentratie. Bij abnormaal hoge hoeveelheden kan ozon ernstige gezondheidsproblemen veroorzaken: bij concentraties van 150 en 200 µg kunnen vooral bij gevoelige personen een vermindering van de ademhalingsfunctie optreden, maar ook migraine, of irritatie van de ogen of van de keel. Ook dieren ontsnappen niet aan de gevolgen. Bovendien kunnen ook landbouwgewassen en wouden hieronder te lijden krijgen. Tot slot kunnen ook bouwstoffen door ozon worden aangetast.

Reglementaire context:

Richtlijn 2001/81/EG heeft tot doel de emissies van verzurende en eutrofiërende verontreinigende stoffen en van ozonprecursoren te beperken om aldus de bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid te verbeteren. Ze trad in voege.op 27 november 2001

Deze richtlijn vaardigt nationale emissieplafonds uit (National Emission Ceiling – NEC) die met ingang van 31 december 2010 per kalenderjaar moeten nageleefd worden voor de volgende 4 atmosferische verontreinigende stoffen: NO_x, SO₂, VOS en NH₃.

De emissieplafonds voor de troposferische ozonprecursoren dienen een tweevoudig doel te bereiken voor de Europese Gemeenschap als geheel in 2010:

- Ten opzichte van de situatie in 1990 moet daar waar de door ozon op leefniveau veroorzaakte belasting hoger is dan het gezondheids-gerelateerde criterium, deze met twee derde worden teruggebracht. Er wordt ook een absolute grens vastgelegd (2,9 ppm.h).

- Ten opzichte van de situatie in 1990 moet daar waar de door ozon op leefniveau veroorzaakte belasting hoger is dan het kritische niveau voor landbouwgewassen en halfnatuurlijke vegetatie, deze met een derde worden teruggebracht. Bovendien mag de door ozon op leefniveau veroorzaakte belasting de absolute grens van 10 ppm.h, niet overschrijden.

Dezelfde verontreinigende stoffen en termijnen maken ook het voorwerp uit van het Protocol van Göteborg (ondertekend in november 1999 en van kracht geworden in mei 2005). De plafonds van de NEC-richtlijn zijn niettemin strikter dan die van het protocol dat op 18 september 2007 door België werd geratificeerd.

De uitstoot van de 2 andere ozonprecursoren, koolstofmonoxide (CO) en methaan (CH₄), komt niet aan bod in de NEC-richtlijn. Methaan, dat een broeikasgas is, valt wel onder het protocol van Kyoto.

Te bereiken kwantitatieve doelstellingen en, desgevallend, statuut van de streefdoelen:

De Belgische emissieplafonds werden tijdens de Interministeriële Milieuconferentie (IMC) van 16 juni 2000 opgesplitst in 4 subplafonds: een nationaal plafond voor de uitstoot van mobiele bronnen (o.a. transport) en drie gewestelijke plafonds voor de vaste bronnen.

Deze beslissing van de IMC werd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering naar Brussels recht omgezet in haar besluit van 3 juni 2003.

De in het Brussels Gewest opgelegde emissieplafonds (behoudens de uitstoot door het vervoer) voor de precursoren van ozon betreffen uitsluitend NO_x en VOS. Deze plafonds zijn van kracht sinds eind 2010 en zijn uitgedrukt in kiloton per kalenderjaar.

Emissieplafonds van kracht in het Brussels Gewest sinds 31 dec. 2010 (gelden enkel voor stationaire emissiebronnen)		
Verzurende stoffen	Plafond in kiloton/kalenderjaar	Plafond in ton Zeq/kalenderjaar
SO ₂	1,4	43,82
NO _x	3	65,1
NH ₃	-	-
Ozonprecursoren		Plafond in ton VOS eq/kalenderjaar
NO _x	3	3,66
COV	4	4

Het Protocol van Göteborg en de richtlijn 2001/81/EG worden momenteel herzien.

2 METHODOLOGISCHE FUNDERINGEN

Definitie:

Emissie van troposferische ozonprecursoren, uitgedrukt in een unieke eenheid, waardoor het aandeel van de verschillende verontreinigende stoffen kunnen worden samengeteld. Enkel de uitstoot van NO_x-, VOS-, CO- en CH₄ wordt in aanmerking genomen.

Eenheid: Kilon VOS-equivalent (of kt VOS eq.)

Berekeningswijze en aangewende gegevens:

Berekening van de uitstoot:

De gegevens over de NO_x-, VOS- en CO-emissie worden berekend op basis van de internationale aanbevelingen (EMEP/EEA air pollutant emissions inventory Guidebook) of uitgaande van specifieke methodologieën voor zover deze een meer nauwkeurigere raming toelaten. De in aanmerking genomen emissiebronnen zijn de verwarming van gebouwen (woningen en gebouwen uit de tertiaire en industriële sector), het transport, de

verbranding, de vluchtige emissies en specifieke industriële activiteiten. Die ramingen worden voortdurend getoetst aan de ontwikkelingen binnen het wetenschappelijk onderzoek.

De emissies afkomstig van het vervoer dekken zowel de emissie door het vervoer over de weg, als deze van het vervoer over het spoor en over de binnenwateren. De uitstoot van het vervoer over de weg wordt berekend volgens het Copert-referentiemodel waarin de specifieke gegevens van het Brusselse verkeer worden opgenomen.

De gegevens over de uitstoot van CH₄ worden berekend op basis van de internationale aanbevelingen (IPCC Guidelines) of uitgaande van specifieke methodologieën voor zover deze een meer nauwkeurige raming toelaten.

De gegevens over de activiteit van de verschillende emissiesbronnen zijn in hoofdzaak afkomstig van de energiebalansen van het BHG maar, afhankelijk van de betreffende sector, kunnen ze ook aan andere bronnen zijn ontleend.

Berekening in kt VOS eq:

Om de emissie van de ozonprecursoren in kt VOS eq. te bekomen, worden de respectieve NO_x-, VOS-, CO en CH₄-emissies (in kiloton) met de volgende coëfficiënten vermenigvuldigd: 1,22, 1, 0,11 en 0,014.

Iedere stof wordt immers gekenmerkt door een "potentieel tot vorming van troposferische ozon (of TOFP)" dat wordt uitgedrukt in functie van het potentieel van de VOS (meer bepaald de NMVOS of Niet-methaan vluchtige organische stoffen). Dit potentieel wordt bepaald door het totaal aantal ozonmoleculen geproduceerd door de fotochemische reactie van de precursor in een bepaalde tijdsspanne.

Belangstellenden kunnen voor bijkomende informatie de publicatie van de Leeuw, 2002 raadplegen.

Bron van de aangewende gegevens:

Leefmilieu Brussel, Departement Planning lucht, energie en klimaat.

De gebruikte gegevens zijn de NO_x- en VOS-emissiegegevens die jaarlijks worden gerapporteerd in het kader van richtlijn 2001/81/EG en van het "Verdrag van Genève betreffende grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand" (Convention on Long-range Transboundary Air Pollution - LRTAP Convention), dat in 1979 via de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties (UNECE) werd opgesteld. De laatst beschikbare gegevens in dit verband zijn de gegevens gerapporteerd in 2011; deze hebben betrekking op de uitstoot tot in 2009 (voorlopige, niet verspreide versie) of tot in 2008 (verspreide versie).

Voor CH₄ stemmen de gebruikte gegevens overeen met de gegevens gerapporteerd in het kader van de onderwerping van België aan artikel 3.1 van besluit 280/2004/EG (betreffende een bewakingssysteem voor de uitstoot van broeikasgassen in de Gemeenschap en de uitvoering van het Protocol van Kyoto). De laatst beschikbare gegevens in dit verband zijn de gegevens gerapporteerd in 2011 die de uitstoot tot in 2009 betreffen.

Aanbevolen periodiciteit voor het bijwerken van de indicator:

Jaarlijks

3 COMMENTAAR AANGAANDE DE METHODOLOGIE OF DE INTERPRETATIE VAN DE INDICATOR

Beperking van de indicator en gebruiksvoorzorgen:

De aangewende gegevens zijn afkomstig van berekeningen voor welbepaalde geïdentificeerde bronnen (zie hoger). Alleen de gegevens betreffende de NO_x-, VOS- en CH₄-uitstoot worden in rekening gebracht.

Doordat de ramingen voortdurend worden herzien in functie van de ontwikkelingen van het wetenschappelijk onderzoek (bijvoorbeeld veranderende emissiefactoren) wordt de historische reeks bij iedere wijziging volgens de nieuwe methodologie herberekend. Dat betekent dat tussen de rapporteringen in, de waarden kunnen worden bijgesteld en dat historische vergelijkingen enkel nog binnen eenzelfde gegevens-/rapporteringssysteem mogelijk zijn.

4 VERBANDEN MET ANDERE INDICATOREN OF GEGEVENS (UIT HET RAPPORT OVER DE TOESTAND VAN HET BRUSSELSE LEEFMILIEU)

Thema Lucht

Uitstoot van de verzurende stoffen NO_x, SO_x, NH₃

Uitstoot van primaire PM10

Concentratie van stikstofdioxide in de lucht

Troposferische-ozonconcentratie

Thema energie en klimaatwijzigingen

Gewestelijk energieverbruik

5 VOORNAAMSTE INSTELLINGEN BETROKKEN BIJ DE ONTWIKKELING VAN GELIJKAARDIGE INDICATOREN (EUROPA, BELGIË, ANDERE INDIEN PERTINENT)

Waals Gewest:

SPW DGRNE, Etat de l'environnement wallon:

Tableau de bord 2010, Analyse des composantes de l'environnement, Air et climat, "Précurseurs d'ozone troposphérique", fiche air 5, p. 90, 2010.

Beschikbaar op:

<http://etat.environnement.wallonie.be/index.php?mact=tbe,m787b7,default,1&m787b7what=fiches&m787b7alias=Precurseurs-d-ozone-trophospherique&m787b7returnid=40&page=40>

Vlaams Gewest:

VMM, Milieurapport Vlaanderen

Milieurapport (MIRA) Vlaanderen: indicatorrapport 2010, hoofdstuk 3.10, Fotochemische luchtverontreiniging: Emissie van ozonprecursoren, p.88, 2010.

Beschikbaar op:

<http://www.milieurapport.be/Upload/main/3.9%20mira2010.pdf>

Europese Unie:

AEE

Ozone precursor emissions in Belgium

http://www.eea.europa.eu/soer/countries/be/soertopic_view?topic=air%20pollution

Emissions of ozone precursors (CSI 002)

www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/emissions-of-ozone-precursors-version-1/emissions-of-ozone-precursors-version-1

6 BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES (METHODOLOGIE, INTERPRETATIE)

7 VOLLEDIGHEID (DEKKING IN RUIMTE EN TIJD)

Beschikbare tijdreeks:

1990-2008.

Van 1990 tot 2005 om de 5 jaar, vervolgens jaarlijks.

Ruimtelijke dekking van de gegevens: Brussels-Hoofdstedelijk Gewest

Datum waarop de indicator voor het laatst werd bijgewerkt: november 2011

Datum waarop deze methodologische fiche voor het laatst werd bijgewerkt: november 2011

